

सन २०१९-२० करिता विशेष केंद्रीय सहाय्य योजने अंतर्गत मंजूर Tata Trusts (Collective for livelihoods initiatives) - improving HH incomes through layered agriculture-based livelihoods intervention @ ६००० HHs, Akkalkuwa & Dhadgaon,(Nandurbar) या योजनेची मार्गदर्शक तत्वे सुधारित करणे बाबत .

महाराष्ट्र शासन
आदिवासी विकास विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय-२०१९/प्र.क्र. ७८/का-१९
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
तारीख: - १८ /०३/२०२१

संदर्भ-

आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्रमांक: केंद्रीय २०१९/प्र.क्र.७८/का-१९ ,दि.१३.०९.२०१९

प्रस्तावना -

उपरोक्त संदर्भीय शासन निर्णयान्वये विशेष केंद्रीय सहाय्य योजनांतर्गत Improving HH incomes through layered agriculture-based livelihoods intervention @ ६००० HHs, Akkalkuwa & Dhadgaon, (Nandurbar)” या योजनेच्या अंमलबजावणी बाबतच्या मार्गदर्शक सूचनांना मंजूरी देण्यात आली आहे. सदर मार्गदर्शक सूचनांचा अवलंब करून योजनेची अंमलबजावणी करण्यात विविध तांत्रिक अडचणी उद्भवत आहेत. सबब सदर मार्गदर्शक सूचना सुधारित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

आदिवासी क्षेत्रात कृषी उत्पादनक्षमता स्थिरीकरण, जल संसाधन विकास, शेळी पालन सुधार, समुदाय संस्थांचे बळकटीकरण करणे इ. कार्यक्रमांच्या माध्यमातून कुटुंबाचे एकूण उत्पन्नामध्ये वाढ करण्याच्या कार्यक्रमांतर्गत “ Improving HH incomes through layered agriculture-based livelihoods intervention @ ६००० HHs, Akkalkuwa & Dhadgaon, (Nandurbar)” हि योजना राबविण्यासाठी उपरोक्त संदर्भीय शासन निर्णयाद्वारे निश्चित केलेल्या मार्गदर्शक सूचना अधिक्रमित करून त्याऐवजी या निर्णयाद्वारे सोबत जोडलेल्या सुधारित मार्गदर्शक सूचनांना परिशिष्ट क्रमांक १ नुसार मंजूरी प्रदान करण्यात येत आहे.

२. सदर योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार वितरीत तरतूदींच्या मर्यादेत योजना राबविण्याबाबत त्वरीत कार्यवाही व्यस्थापकिय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक यांनी करावी व त्याचे उपयोगिता प्रमाणपत्र आर्थिक व भौतिक अहवालासह आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांच्या मार्फत शासनास सादर करण्याची दक्षता घ्यावी.

३. हा शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०३१८१४५२२०९८२४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रकाश वि. वाजे)
कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.मंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
२. मा.राज्यमंत्री आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
३. सचिव, आदिवासी विकास विभाग यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई
४. आयुक्त, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक.
५. सहसचिव/उपसचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. व्यवस्थापकिय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक
७. जिल्हाधिकारी, नंदुरबार
८. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नाशिक.
९. प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, तळोदा/नंदुरबार.
१०. अधिक्षक कृषी अधिकारी, नंदुरबार.
११. उप आयुक्त, पशुसंवर्धन, नंदुरबार
१२. निवड नस्ती (का.१९) आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई

विशेष केंद्रीय सहाय्य योजने अंतर्गत मंजूर योजना - सन २०१९-२०
परिशिष्ट-१

१.	योजनेचे नाव	“Improving HH (Households) incomes through layered agriculture-based livelihoods intervention, Akkalkuwa & Dhadgaon (Nandurbar)”			
२.	योजनेचे प्रस्तावित लाभ क्षेत्र	धडगाव आणि अक्कलकुवा तालुके, जिल्हा नंदुरबार.			
३.	वित्तीय तरतूद	अ.क्र.	वर्ष	योजना	निधी (रु.लक्ष)
		१	२०१९-२०	Improving HH incomes through layered agriculture-based livelihoods intervention @ 6000 HHs, Akkalkuwa & Dhadgaon,(Nandurbar)”	रु. ६२०.०० लक्ष
		२	२०२०-२१	Improving HH incomes through layered agriculture-based livelihoods intervention @ 6000 HHs, Akkalkuwa & Dhadgaon,(Nandurbar)”	रु. ७३४.८२ लक्ष
				एकूण	१३५४.८२ लक्ष
४.	या योजनेत येणारे खर्चाचे अंदाजपत्रक	मंजूर तरतुदीच्या मर्यादित बाब निहाय खर्चाचे सविस्तर अंदाजपत्रक मुल्यमापन व संनियंत्रण समितीकडून निश्चित करण्यात येईल.			
५.	योजना राबवणारी यंत्रणा	शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक/ जिल्हा स्तरावरील संलग्न यंत्रणा (विभाग)/स्पर्धात्मक पद्धतीने निवड केलेली संस्था			
६.	नियंत्रक अधिकारी	व्यस्थापकिय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ, नाशिक			
७.	योजनेचा उद्देश	<p>१) लखपती किसान कार्यक्रमाच्या धर्तीवर नंदुरबार जिल्ह्यातील धडगाव आणि अक्कलकुवा या दोन आदिवासी बहुल तालुक्यामधील ४० गावांमध्ये आदिवासी कुटुंबाच्या उत्थानाकरीता परिणामकारक ठरतील असे शेती क्लस्टर विकसित करणे.</p> <p>२) योजनेच्या लाभक्षेत्रातील आदिवासी कुटुंबांचे कौटुंबिक उत्पन्न शेती आधारित आजीविका हस्तक्षेपांद्वारे रु. ३०,००० ते ६०,००० पर्यंत प्रती वर्ष इतके वाढविणे.</p> <p>३) कार्यक्षम सिंचन व नवीन तंत्रज्ञान, शेती पद्धतीची सुरवात करून शेती उत्पन्न स्थिर करणे.</p> <p>४) समुदाय विकास साधण्यासाठी बाजारपेठेतील योग्य संधी व समुदायाची केंद्रीयभूतता याची खात्री करून शाश्वत समुदाय संस्थांच्या उभारणीस प्रोत्साहन देणे व सद्यस्थितीतील संस्था बळकट करणे.</p> <p>५) आदिवासी उद्योजकांना प्रोत्साहन देणे व स्थानिक कृषी मूल्य साखळी मजबूत करणे.</p> <p>६) प्रकल्पातील प्रत्येक गावामध्ये आदिवासी समुदायाला अंतिम टप्प्यापर्यंत मदत करण्यासाठी (आधार देण्यासाठी) सुशिक्षित प्रशिक्षित कार्यकर्त्यांचे जाळे निर्माण करणे.</p>			

<p>८ योजना अंमलबजावणीची कार्यपध्दती</p>	<p>योजना राबविताना खालील बाबी विचारात घेण्यात याव्यात.</p> <p>१. सदर योजना अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने नियुक्त करण्यात आलेली सनियंत्रण व मूल्यमापन समिती योजनेच्या उद्दिष्टांच्या अनुषंगाने आवश्यक बाबी व बाबनिहाय खर्चाचे निकष निर्धारित करेल व त्यास मान्यता देईल.</p> <p>२. सदर योजनेस मंजूर निधीच्या मर्यादेत निर्धारित केलेल्या बाबनिहाय खर्चाच्या अनुषंगाने लाभार्थी संख्या सदर समिती निश्चित करेल.</p> <p>३. व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक हे स्पर्धात्मक पद्धतीने अंमलबाजवणी यंत्रणेची / संस्थेची नियुक्ती करतील.</p> <p>४. लाभार्थी निवड प्रक्रिया नियुक्त अंमलबाजवणी यंत्रणेमार्फत/संस्थेमार्फत प्रकल्प अधिकारी, ए. आ. वि. प्रकल्प, तळोदा यांच्या समन्वयाने करण्यात येईल.</p> <p>५. लाभार्थी निवड करताना वनपट्टेधारक व दारिद्र्य रेषेखालील शेतक-यांना प्राधान्य देण्यात यावे.</p> <p>६. योजनेची अंमलबजावणी करण्यासाठी आवश्यकतेनुसार व नियुक्त यंत्रणेच्या मागणीनुसार टप्पे निश्चित करून निधीचे वाटप व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक यांच्याकडून संबंधित यंत्रणेस /संस्थेस करण्यात येईल. दिलेल्या निधीचे विनियोग प्रमाणपत्र संस्थेकडून प्राप्त झाल्यानंतर निधीचा पुढील हप्ता यंत्रणेस /संस्थेस अदा करण्यात यावा.</p> <p>७. उपरोक्त प्रकल्पांची अंमलबजावणी करताना संस्थेने प्रकल्पासंबंधी तांत्रिक व तंत्रज्ञानाची माहिती लाभार्थ्यांना करून द्यावी.</p> <p>८. सदर प्रकल्पामध्ये कृषी विकास, जलसंधारण, पशुसंवर्धन, ग्रामीण प्राथमिक संस्था बळकटीकरण यांचा समावेश राहिल.</p> <p>९. योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी आवश्यक साहित्य जसे कृषी निविष्ठा, टिबक सिंचन व मल्विंग साहित्य, शेडनेट, पॉलीहाऊस चे साहित्य इ. खरेदी करण्यासाठी लाभार्थ्यांना थेट हस्तांतरण (DBT) पद्धतीने निधी देण्यात यावा.</p> <p>१०. संबंधित लाभार्थी द्वारे या योजनेसाठी आवश्यक साहित्याची खरेदी करताना योग्य गुणवत्तेचे व मानकाचे साहित्य खरेदी केली जाईल याची शहानिशा करण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची/संस्थेची राहिल.</p> <p>११. योजनेच्या अंमलबजावणीच्या अनुषंगाने उद्भवणाऱ्या लेखापरिक्षणास सर्व ते सहकार्य करण्याची जबाबदारी संबंधित यंत्रणेची/संस्थेची राहिल .</p> <p>१२. योजना राबविण्यापुर्वी प्रकल्प अधिकारी व योजना राबविणाऱ्या संस्थेचे अधिकारी संयुक्त पाहणी दौरा करतील.</p>
---	--

९	योजनेचे संनियंत्रण व मुल्यमापन, पर्यवेक्षण	<p>योजनेचे संनियंत्रण व मुल्यमापनकरीता पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यात येत आहे.</p> <ol style="list-style-type: none"> १. व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ मर्यादित, नाशिक - अध्यक्ष २. जिल्हा अधीक्षक कृषी अधिकारी, नंदुरबार - सदस्य ३. जिल्हा मृदसंधारण अधिकारी, नंदुरबार - सदस्य ४. उपायुक्त पशुसंवर्धन, नंदुरबार - सदस्य ५. प्रकल्प अधिकारी, ए.आ.वि.प्रकल्प कार्यालय, तळोदा - सदस्य सचिव <p>➤ सदर योजनेच्या अंमलबजावणी प्रक्रीयेमध्ये काही बदल किंवा सुधारणा करण्याचे अधिकार उपरोक्त समिती व शासनास राहतील.</p> <p>➤ योजनेची अंमलबजावणी सुरु झाल्यापासून उपरोक्त समितीची बैठक २ महीन्यांनी आयोजित करावी (प्रत्येक टप्पा पूर्ण झाल्या नंतर) व सदर बैठकीमध्ये योजनेच्या प्रगतीचा आढावा घेण्यात यावा तसेच योजना अंमलबजावणीमध्ये काही अडचणी असतील तर त्याबाबत आवश्यक कार्यवाही करावी.</p>
१०	योजनेची अंमलबजावणीचा कालावधी	योजना सुरु झाल्यापासून ३ वर्षे
११	योजनेच्या अटी व शर्ती	<ol style="list-style-type: none"> १) सदर शासन निर्णयामध्ये नमूद कार्यपद्धीप्रमाणे कार्यवाही करणे बंधनकारक असेल. २) सदर प्रकल्प अंमलबजावणीच्या प्रत्येक टप्प्याची तपशीलवार माहिती संबंधित यंत्रणेने/ संस्थेने cas.mahatdd.com या पोर्टल वर भरणे बंधनकारक असेल. ३) योजना पूर्ण झाल्यानंतर चांगल्या प्रतीची छायाचित्रे व CD, फलनिष्पत्ती अहवाल प्रकल्प अधिकारी यांनी त्यांचे स्तरावर जतन करावा. योजनेची यशोगाथा वरीष्ठ कार्यालयास सादर करावी. ४) प्रत्येक योजनेच्या ठिकाणी आदिवासी विकास विभागाकडील विशेष केंद्रिय सहाय्य कार्यक्रमांतर्गत अशा आशयाचे तपशीलवार नामनिर्देशक फलक तयार करून दर्शनी भागात लावण्यात यावेत. ५) योजनेच्या अनुषंगाने करण्यात येणाऱ्या खर्चाचा अहवाल अंमलबजावणी यंत्रणेस प्रकल्प अधिकारी तसेच व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी विकास महामंडळ, नाशिक यांना सादर करणे अनिवार्य राहिल . ६) सदर योजनेअंतर्गत लाभ देण्यात येणा-या लाभार्थ्यांच्या याद्या प्रकल्प अधिकारी यांचे कार्यालयातील सूचना फलकावर प्रसिद्ध करण्यात याव्यात. ७) सदर योजनेची अंमलबजावणी करताना चलचित्र (video) व छायाचित्रे काढावीत व योजनेची अंमलबजावणी पुर्ण झाल्यानंतर योजनेचा फलनिष्पत्ती अहवाल शासनास सादर करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी व अंमल बजावणी यंत्रणा

		यांची. सदर योजनेच्या लाभार्थ्यांची यादी व Geo-tagged photographs हे www.stcmis.gov.in/smis या वेबसाईट वर अपलोड करण्याची जबाबदारी प्रकल्प अधिकारी यांची राहिल.
१२	निधी वितरणाची कार्य पद्धती	<ul style="list-style-type: none"> • सनियंत्रण व मूल्यमापन समितीने निर्धारित केल्याप्रमाणे अंमलबजावणी यंत्रणेस/संस्थेस वेळोवेळी निधीचे वितरण करण्यात येईल. • योजनेच्या अनुषंगाने झालेल्या खर्चाचा अहवाल वेळोवेळी प्रकल्प अधिकारी, कार्यालय तसेच व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी विकास महामंडळ, नाशिक यांना सादर करण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची/संस्थेची राहिल. • योजनेच्या अनुषंगाने झालेल्या खर्चाचा अहवाल वेळोवेळी CAS पोर्टलवर भरणे व संबंधित प्रकल्प अधिकारी/ व्यवस्थापकीय संचालक, शबरी विकास महामंडळ, नाशिक यांना सादर करण्याची जबाबदारी अंमलबजावणी यंत्रणेची राहिल.
१३	योजनेची फलनिष्पत्ती	<ol style="list-style-type: none"> १) सुधारित शेती आणि पशुपालन या व्यवसायाच्या माध्यमातून ६००० आदिवासी कुटुंबांची मिळकत (उत्पन्न) सुधारणे. २) १२०० कुटुंबांना सिंचनाची उपलब्धता करणे. ३) २००० कुटुंबांना उच्च मूल्य शेतीसाठी (भाजीपाला) प्रोत्साहन देणे आणि ५०० एकर जमीन टिबक सिंचनाखाली आणणे. ४) उस्मानाबादी बोकड पाळणाऱ्या २०० उद्योजकांना प्रोत्साहन देणे आणि ४० गावांमध्ये शेळी पालन व्यवसायाला बळकटी देणे. ५) समुदायाची मालकी आणि शाश्वतता सुनिश्चित करण्यासाठी ४० कार्यरत ग्रामसंस्थांना प्रोत्साहन देणे आणि बळकट करणे.